

Aan de rand van het perceel kan belangrijke schade optreden door konijnenvraat.

© BART VLEESCHOUWERS

SOJA TELEN: OOGST, AFZET EN RENDEMENT

In *Management&Techniek* 1 van 15 januari hebben we het uitgebreid gehad over soja en de teelt van dit gewas. In deze bijdrage gaan we dieper in op de oogst en afzet. Ook het economisch rendement komt aan bod. We sluiten af met enkele beschouwingen over de toekomst van de sojateelt voor de Vlaamse akkerbouwer. – *Bart Vleeschouwers*

Wildschade

Een belangrijk aspect waar we het in het vorige artikel nog niet over hebben gehad, is het probleem van wildschade. Net zoals bij erwten en bonen kan soja behoorlijk schade ondervinden van vogels of konijnen. Vooral duiven en daarnaast ook kraaien, kauwen en andere eksterachtigen kunnen serieuze problemen veroorzaken op het ogenblik dat de kiemlobben boven de grond komen. Ze trekken deze uit de grond waardoor de jonge kiemplant verdroogt en afsterft. Daarnaast kunnen ook konijnen schade veroorzaken, vooral bij een jong gewas en aan de rand van de percelen. Om wildschade te voorkomen kan men natuurlijk het hele perceel overspannen met netten zoals dat op proefpercelen gebeurt, maar dat is voor de commerciële teelt niet betaalbaar. Een konijnendraad rond het perceel plaatsen is dan al iets beter haalbaar, alhoewel dit toch ook geld

kost en vooral erg arbeidsintensief is. Men moet afwegen of het sop uiteindelijk de kool waard is. Meestal is de schade onvoldoende groot om dit soort doortastende maatregelen te verantwoorden. Wat natuurlijk wel effectief kan zijn, is het inzetten van een veldkanon. Dit laatste natuurlijk op voorwaarde dat het toegelaten is in de desbetreffende gemeente. De ervaring leert dat het bijna ondoenbaar is om alle schade te voorkomen. Zelfs het afwisselen van allerlei afschrikkende maatregelen zal nog altijd onvoldoende zijn. Meer info over het voorkomen van wildschade (vooral vogelschade) kan je vinden op de website van Inagro (www leden.inagro.be/publicaties, zoek naar 'vogelafweer').

Oogst

Als de sojabonen uiteindelijk voldoende droog zijn (< 20% vocht) kunnen ze geogst worden. Ideaal is weliswaar om te

dalen tot een vochtpercentage van 14%, maar dat is in onze klimaatomstandigheden meestal niet haalbaar. Als je toch oogst aan een hoger gehalte, is nadrogen meestal nodig. Je kan het oogsttijdstip gemakkelijk zelf vaststellen zonder dure apparatuur door met de peulen te 'rammelen'. Als de bonen loszitten in de peul, kan je in principe beginnen te oogsten. In de praktijk betekent dit dat men eind september, begin oktober zal oogsten. Vaak zijn er dan nog enkele mooie dagen zodat de oogst dan in goede omstandigheden kan verlopen. Het is natuurlijk belangrijk om af te spreken met de loonwerker dat hij na de graanoogst nog een oogst van soja mag verwachten en hij zijn machines niet al winterklaar maakt. De oogst kan gebeuren met een gewone maaidorser, op voorwaarde dat die een voldoende diep snijbord heeft zodat de bonen niet voor de plaat op de grond kunnen vallen. Ook moet de loonwerker

erop letten dat hij het maaibord zo diep mogelijk instelt. Bij soja staan de peulen immers reeds van helemaal beneden tot boven in de plant ingeplant. Als men te hoog inzet, blijft er heel wat opbrengst op het veld.

Om deze reden is het ook belangrijk om van bij het begin van de teelt te zorgen voor een mooi egaal zaai-bed. Op die manier vermijdt men dat de maaidorser af en toe in de grond zit en dat is niet echt bevorderlijk voor de scherpte van de oogstmessen en de vlotheid van het werk. Ripe en droge bonen gaan dan best zo snel mogelijk naar de graanreceptie, de handelaar of het bedrijf dat de bonen zal afnemen. Dan kan er eventueel nog wat nagedroogd worden, kwestie van de bonen goed te kunnen bewaren.

.....

Onderzoekers zijn ervan overtuigd dat soja dezelfde evolutie kan ondergaan als maïs in de jaren 60-70.

.....

Afzet

Op dit ogenblik is soja niet meteen een gangbaar gewas in Vlaanderen waardoor de afzet niet zomaar via de geëigende kanalen kan gebeuren. Anderzijds vinden de meeste graanhandelaars vlot een bestemming voor de soja die men eventueel zou aanleveren. Vooraf afspraken maken, lijkt daarom toch aangewezen. Het is natuurlijk niet zo prettig om terug naar huis gestuurd te worden met een vracht sojabonen omdat de handelaar er geen bestemming voor heeft. De meeste landbouwers die vorig jaar soja teelden, deden dat in het kader van een samenwerking met Alpro en Aveve. Alpro is een van oorsprong Vlaams bedrijf dat al vele jaren soja verwerkt tot allerhande sojaproducten (sojadranken, pudding, tofu, bak- en broodsmeersels en dergelijke). Het bedrijf heeft intussen ook vestigingen in Groot-Brittannië en Frankrijk maar wil toch graag werken met grondstoffen van bij ons. Eén van de redenen daarvoor is dat soja van bij ons gegarandeerd ggo-vrij is, wat bij Amerikaanse soja niet altijd zo zeker is. In ieder geval opteren ze ervoor om hun grondstoffen in een zo kort mogelijke keten aan te halen.

1 Een gewone draadafsluiting kan konijnenvraat tegengaan, maar drijft de kosten op en vraagt toch behoorlijk wat arbeid om te plaatsen. 2 Soja moet voldoende droog zijn bij de oogst.

Alpro betreft momenteel 60% van zijn soja uit Frankrijk en 40% uit Canada. Omdat die laatste soja per schip wordt aangevoerd is de ecologische voetafdruk ervan kleiner dan wanneer de soja per vrachtwagen uit Zuid-Europa moet komen!

Het project dat in 2017 samen met Aveve is uitgevoerd, had als doel om bij een vijftal akkerbouwers alles tezamen 25 ha soja uit te zaaien. Alpro verbond zich ertoe om deze soja af te nemen en bovenop de normale prijs nog een bijkomende opstartpremie te betalen. Aveve stond in voor de opslag en het drogen in de installaties in Landen en leverde ook zaaigoed en teeltbegeleiding. De opbrengst van deze proefpercelen bedroeg gemiddeld 3 ton/ha met een vochtgehalte van 20% en een eiwitgehalte van 30 tot

41%. Dit laatste zal waarschijnlijk de belangrijke uitdaging zijn voor de komende jaren want Alpro vraagt een eiwitgehalte van minimum 42%. Hier zal de rassenselectie zeker nog een tandje bij moeten steken.

In ieder geval willen de projectpartners doorgaan op de ingeslagen weg en voor 2018 mikken ze op 100 ha soja. Geïnteresseerden weten dus waarnaartoe. Op de studiedag over soja op het ILVO in november kwamen ook de ervaringen in Nederland met het introduceren van soja aan bod. Daar is men er al enkele jaren mee bezig en merkte men dat er na een vliegende start toch een terugval van het areaal is geweest. In Nederland werd na de eerste dip wel weer 400 ha soja geteeld in 2017. De interesse is in ieder geval duidelijk aanwezig bij de akkerbou-

De bonen waarom het allemaal te doen is.

wers. Het lijkt dus aangewezen om ook bij ons niet té snel van stapel te lopen en de zaken niet te forceren maar rustig te groeien zodat teelt en afzet zich erop kunnen instellen.

Economisch plaatje

Wat elke landbouwer natuurlijk het meest interesseert is of er met soja geld te verdienen valt. Het ILVO maakte een aantal berekeningen en simulaties om na te gaan onder welke voorwaarden soja rendabel zou kunnen worden geteeld. Zo berekenden de onderzoekers de mogelijke resultaten aan de hand van modellen waarbij ze uitgingen van een opbrengst variërend tussen 2 ton/ha (erg laag) en 6 ton/ha (extreem hoog) en een prijs tussen 250 en 600 euro/ton. Met teeltkosten van ongeveer 1200 euro/ha kan men dan concluderen dat voor een aantal bedrijven soja nu al rendabel is, vooral als vervanging of in afwisseling met graangewassen. Maar we moeten eraan toevoegen dat dit zeker niet voor alle bedrijven het geval is. De keuze om soja op te nemen in het teeltplan kan daarom best in overleg gebeuren met iemand die zicht heeft op de bedrijfseconomische cijfers van het bedrijf zoals de Boerenbondconsulenten Akkerbouw. Die kunnen vanuit de resultaten van de bedrijfseconomische boekhouding na-gaan of soja mogelijkheden biedt op het bedrijf. Uiteraard speelt in dit alles de prijsvorming van soja een belangrijke rol en die gebeurt nu eenmaal op de wereld-

markt waardoor hij nogal eens durft te schommelen. Op de markt van Chicago bracht soja eind 2017 zo'n 290 euro/ton op. In de loop van het jaar ging de prijs echter even tot 370 euro/ton om nadien weer te dalen. Door de grote wereldproductie zitten piekrijzen er op korte termijn niet in, maar de ervaring uit het verleden leert dat dit snel kan veranderen ... in alle richtingen weliswaar. Uit het onderzoek van het ILVO blijkt in ieder geval dat soja telen momenteel interessant kan zijn, maar zoals gezegd niet voor elk bedrijf. De haalbaarheid verschilt ook van streek tot streek, waarbij men er rekening moet mee houden dat de opbrengst op lichtere gronden ook meestal lager ligt dan op zwaardere gronden. De beste tarwegrond is waarschijnlijk ook de beste sojagrond. Ten slotte nog dit: als men soja zou kunnen inbrengen in het kader van agromilieumaatregelen als vlinderbloemige, dan hangt er nog een mooie premie aan vast (tot 600 euro/ha) wat het rendement behoorlijk kan opkrikken. Dit is voorlopig nog niet expliciet voorzien, maar als de Vlaamse overheid het echt meent met de promotie van soja, is dit een maatregel die niet meer mag worden uitgesteld.

Conclusies en bedenkingen

Uit alle ervaringen die onderzoekers en pioniers de voorbije jaren hebben opgedaan, kunnen we een aantal conclusies

trekken in verband met de haalbaarheid van soja in Vlaanderen.

Een eerste algemene conclusie is dat de teelt mogelijk is, maar dat er toch heel wat randvoorwaarden zijn en dat er nog heel wat werk moet gebeuren inzake selectie van aangepaste rassen. Zo moet de opbrengst absoluut hoger zijn dan de 3 ton/ha die dit jaar van de velden kwam. We moeten richting 4 ton en zelfs 5 ton/ha. Daarbij zal ook het eiwitgehalte hoger moeten, gelet op de eis om soja van minimaal 42% eiwit te leveren. De verwerking voor menselijke consumptie lijkt alvast op het eerste gezicht de meest rendabele piste, terwijl de teelt als veevoeder moeilijk zal kunnen concurreren met de massale invoer van goedkope Amerikaanse soja.

Geïnteresseerde akkerbouwers kunnen veiligheidshalve best instappen in het Aveve-Alpro-project omdat daar voorlopig ook hogere prijzen gegarandeerd zijn en er teeltbegeleiding beschikbaar is.

Los daarvan zijn onderzoekers ervan overtuigd dat het sojaverhaal een vergelijkbare evolutie zou kunnen kennen als de teelt van maïs in de jaren 60-70 van de vorige eeuw en van de korrelmaïs de laatste 10 tot 15 jaar. In het begin was het ook allemaal wat onzeker en als je ziet wat het uiteindelijk geworden is ... Wij houden in ieder geval de vinger aan de pols en houden je op de hoogte van verdere ontwikkelingen. ■

Meer info vind je in de brochure 'Sojateelt voor starters' op www.ilvo.vlaanderen.be > Pers en media > Publicaties.

CONSULENTEN AKKERBOUW STAAN JE BIJ

De Boerenbondconsulenten Akkerbouw zijn:

voor Vlaams-Brabant, Antwerpen en Limburg: Leander Hex, leander.hex@boerenbond.be, 0471 78 01 44;

voor Oost- en West-Vlaanderen: Karolien Cools: karolien.cools@boerenbond.be, 0474 27 01 38.